

Innhold

Forord.....	5
DEL I INNLEDNING	17
KAPITTEL 1 NOEN UTGANGSPUNKTER.....	19
1.1 Oversikt over spørsmålene som tas opp i boken	19
1.2 Begrepene vandel, egnethet og skikkethet og forholdet mellom dem..	23
1.2.1 Begrepene.....	23
1.2.2 Forholdet mellom begrepene	25
KAPITTEL 2 NÆRMERE OM DE GRUNNLEGGENDE VERDIER OG HENSYN	28
KAPITTEL 3 RETTSKILDESITUASJONEN.....	33
DEL II VANDELSKONTROLL OG POLITIATTESTER.....	35
KAPITTEL 4 VANDELSKONTROLL: GENERELLE PROBLEMSTILLINGER	37
4.1 Vandelskontroll og andre forebyggende tiltak.....	37
4.2 Poliattestens innhold, hjemmel til å innhente poliattest og mottakerens rettigheter og plikter.....	42
4.3 Noen praktiske spørsmål	43
4.4 Om strafferettslige reaksjoner	43

4.5	Om ny og gammel straffelov	48
4.6	Når skal politiattesten foreligge?	49
4.7	Har søkeren plikt til å legge frem nærmere opplysninger om straffbare forhold som er anmerket på politiattesten?	51
4.8	Når kan den som har begjært politiattest, be om oppdaterte opplysninger?	51
4.9	Typer politiattester (oversikt).....	54
4.10	Hva når politiattesten rekvireres til bruk i utlandet?	56
4.11	Hva når den som søker om politiattest, har kort botid i Norge?.....	56
KAPITTEL 5 ORDINÆR POLITIATTEST (POLITIREGISTERLOVEN § 40)		59
5.1	Hovedregelen om ordinær politiattest (§ 40 nr. 1)	60
5.2	Typer reaksjoner som skal med (§ 40 nr. 2)	61
5.3	Typer reaksjoner som ikke skal anmerkes (§ 40 nr. 3).....	65
5.4	Kombinasjoner av reaksjoner som skal og ikke skal anmerkes (§ 40 nr. 4)	72
5.5	Hovedregelen: tre år fra utstedelsen (§ 40 nr. 5).....	73
5.6	Unge lovbrytere (§ 40 nr. 6).....	75
5.7	Betinget fengsel eller bot (overfor unge lovbrytere) (nr. 6 bokstav a) ...	78
5.8	Ungdomsstraff eller samfunnsstraff (§ 40 nr. 6 bokstav b)	80
5.9	Avgjørelser som skal anmerkes i lengre tid (§ 40 nr. 7)	84
5.10	Ubetinget fengsel over seks måneder (§ 40 nr. 7 bokstav a)	85
5.11	Forvaring, eventuelt sikring (§ 40 nr. 7 bokstav b)	89
5.12	Samfunnsstraff, eventuelt samfunnstjeneste (§ 40 nr. 7 bokstav c)	89
5.13	Rettighetstap (§ 40 nr. 7 bokstav d)	91
5.14	Særreaksjon for utilregnelige (§ 40 nr. 7 bokstav e)	92

5.15	Kombinasjon av eldre avgjørelser under nr. 7 (§ 40 nr. 8).....	93
5.16	Forskriftshjemmel om utenlandske reaksjoner (§ 40 nr. 9).....	94
KAPITTEL 6 UTTØMMENDE POLITIATTEST (POLITIREGISTERLOVEN § 41) ...		97
6.1	Hovedregelen: Alle reaksjoner skal anmerkes (§ 41 nr. 1)	97
6.2	Unntak: konfliktråd (§ 41 nr. 1 bokstav a).....	98
6.3	Unntak: forenklede forelegg (§ 41 nr. 1 bokstav b)	105
6.4	Unntak: unge lovbrytere (§ 41 nr. 1 bokstav c).....	106
6.5	Utvidet politiattest (politiregisterloven § 41 nr. 2)	110
KAPITTEL 7 BARNEOMSORGSATTEST (POLITIREGISTERLOVEN § 39).....		114
7.1	Hjemmelsgrunnlag	114
7.2	En utvidet, til dels uttømmende, til dels ordinær politiattest.....	115
7.3	Historikk	115
7.4	Typer straffereaksjoner og straffebud som skal anmerkes.....	116
7.5	Bestemmelser som det vises til i politiregisterloven § 39 om barneomsorgsattest	117
7.6	Hvor lenge vil en straffereaksjon fremgå av en barneomsorgsattest?	122
7.6.1	Reaksjoner som skal anmerkes etter reglene om uttømmende politiattest	122
7.6.2	Reaksjoner som skal anmerkes etter reglene om ordinær politiattest	123
7.7	Sammenheng med hva mottakeren skal legge vekt på	124
7.8	Hva kommer ikke med på barneomsorgsattesten?	125
7.8.1	Straffereaksjoner som faller bort etter en viss tid.....	125
7.8.2	Straffereaksjoner som ikke anmerkes på en barneomsorgsattest	127

KAPITTEL 8 POLITIATTEST ETTER HELSE- OG OMSORGSTJENESTELOVEN § 5-4	129
8.1 Innledning.....	129
8.2 Begrunnelsen for å utvide området for politiattesten	129
8.3 Typer straffebud som omfattes	130
8.4 Ordinær eller uttømmende politiattest?	132
8.5 Utvidet attest.....	132
8.6 Konsekvenser av anmerkninger på politiattesten	132
8.7 Noen bestemmelser som ikke kommer med på politiattesten etter helse- og omsorgstjenesteloven § 5-4.....	133
 KAPITTEL 9 ANDRE FORMER FOR VANDELSKONTROLL	135
9.1 Vandelsvurdering.....	135
9.2 Straffattest	135
 KAPITTEL 10 MOTTAKERENS POSISJON.....	137
10.1 Kan private etablere egne reaksjonsregistre?.....	137
10.2 Hvem kan be om politiattest?	137
10.3 Hvem har plikt til å be om politiattest eller vandelsvurdering?.....	138
10.4 Hvilken vekt kan/skal det legges på anmerkninger på attesten?	139
10.5 Mottakerens taushetsplikt.....	140
 KAPITTEL 11 VANDELSOPPLYSNINGER SOM IKKE STÅR PÅ POLITIATTESTEN	141
11.1 Når oppstår behovet for å supplere politiattestreglene med de generelle bestemmelsene om yringsrett?.....	141
11.2 Straffereaksjoner som ikke står på attesten.....	143
11.3 Annen kontakt med politiet enn ilagt straffereaksjon	144

KAPITTEL 12 FORHOLDET MELLOM TAUSHETSPLIKTREGLENE OG REGLENE OM POLITIATTEST	145
12.1 De motstridende hensynene	145
12.2 Regelharmoni, grunnleggende behandlingskrav og generelle rimelighetshensyn.....	148
12.2.1 Innledende oversikt.....	148
12.2.2 Regelharmoni.....	149
12.2.3 Grunnleggende behandlingskrav	152
12.2.4 Generelle rimelighetshensyn	153
12.3 Nærmere om utlevering av vandelsrelevant informasjon etter reglene om begrensninger i taushetsplikten.....	158
12.3.1 Utgangspunkt.....	158
12.3.2 Innsyn og samtykke	158
12.3.3 Opplysninger om nye forhold i verserende straffesak	161
12.3.4 Ytringsrett i forebyggende øyemed	163
12.3.5 Utlevering til offentlige organer og private i deres interesse.....	166
DEL III SKIKKETHETS- OG VANDELSKRAV I EN DEL UTVALGTE PROFESJONER	169
KAPITTEL 13 OM FORHOLDET MELLOM ATTESTANMERKNINGER OG SKIKKETHET.....	171
13.1 Attestanmerkninger og skikkethet.....	171
13.1.1 «Skal utestenges»	171
13.1.2 «Kan utestenges»	172
13.1.3 Politiattest skal innhentes.....	173
13.1.4 Politiattest kan innhentes	175
13.2 Nærmere om skikkethetsvurderingene.....	175
13.2.1 Skikkethetskravets relativitet	175
13.2.2 Uskikket, uverdigg, tillit og allmenne hensyn	179

KAPITTEL 14 SKIKKETHETSKRAVET I POLITIET OG DEN HØYERE PÅTALEMYNDIGHET	182
14.1 Oversikt over reglene og hvem de gjelder for	182
14.1.1 Skikkethetskravene ved opptak og studier ved Politihøgskolen.	182
14.1.2 Skikkethetskravene ved ansettelse i etaten	185
14.1.3 Skikkethetskravet for ansatte	193
14.2 Innholdet i skikkethetskravet ved opptak og studier ved Politihøgskolen	194
14.2.1 Skikkethetskravet ved opptak	194
14.2.2 Skikkethetskravet under studiene ved Politihøgskolen	204
14.3 Innholdet i skikkethetskravet for ansatte i politiet.....	213
14.3.1 Innledning	213
14.3.2 Kravet om «plettfri vandel» ved tilsetting	215
14.3.3 Avskjed som uskikket	221
14.4 Den høyere påtalemyndighet	262
14.4.1 Hva utgjør den høyere påtalemyndighet?.....	262
14.4.2 Vandelskravet ved tilsetting	262
14.4.3 Avskjed som uskikket	265
 KAPITTEL 15 SKIKKETHETSKRAVET I ANDRE RETTSHÅNDHEVENDE ETATER OG PROFESJONER	267
15.1 Domstolene – dommere	267
15.1.1 Avgrensende innledning	267
15.1.2 Vandelskravene ved utnevning eller tilsetting som dommer	268
15.1.3 Avskjed som uskikket	272
15.2 Konfliktrådene og legdommere	276
15.2.1 Innledning	276
15.2.2 Meddommere	277
15.2.3 Konfliktrådet.....	281
15.2.4 Betydningen av straffbart forhold etter ansettelse, oppnevning eller valg	285
15.2.5 Sammenligning mellom reglene om vandelskrav for meddommere og konfliktrådet	288

15.3 Advokater	291
15.3.1 Innledning	291
15.3.2 Vandelskravet ved erverv og gjenerverv av advokatbevilling.....	292
15.3.3 Tilbakekall (suspensjon) av bevillingen som uskikket (domstolloven § 230 første ledd nr. 1 og fjerde ledd)	303
15.4 Tjenestepersoner i kriminalomsorgen (fengselsbetjenter).....	319
15.4.1 Vandelskravets forhistorie og virkeområde	319
15.4.2 Innholdet i vandelskravet.....	322
15.5 Tjenestepersoner i tolletaten.....	326
15.5.1 Vandelskrav ved tilsetting.....	328
15.5.2 Avskjed som uskikket	329
15.6 Vektene	331
15.6.1 Vandelskravets begrunnelse og virkeområde	331
15.6.2 Innholdet i vandelskravet.....	333

KAPITTEL 16 REGLER OM VANDELSKRAV I ENKELTE ANDRE YRKER

OG VERV MED ANSVAR FOR BARN OG UNGE.....	340
16.1 Generelt.....	340
16.2 Barnehager.....	342
16.3 Grunnskolen	345
16.4 Videregående skole.....	348
16.5 Høyere utdanning	349
16.5.1 Universiteter og høyskoler	349
16.5.2 Fagskoler	353
16.6 Folkehøyskoler	353
16.7 Frivillige organisasjoner	354
16.7.1 Organisasjonens adgang til å be om politiattest.....	355
16.7.2 Konsekvensen av merknader på politiattesten.....	356
16.8 Virksomhet drevet av det offentlige	359

16.9	Forskjellen på å bli nektet adgang til arbeid eller studium og å miste en etablert posisjon	359
DEL IV RETTSPOLITISKE SPØRSMÅL		361
KAPITTEL 17 NOEN REFORMFORSLAG		363
17.1	Innledning.....	363
17.2	Normeringen av vandelskravet	364
17.3	Hvilke lovbrudd skaper tilsetningsforbud i barnehagen og grunnskolen?.....	365
17.4	Hvilke typer straffereaksjoner bør anmerkes på en barneomsorgsattest?	365
17.5	Bør frivillige organisasjoner og offentlig forvaltning få attester med samme innhold?.....	366
17.6	Bør det ha betydning for politiattesten om en sak er avgjort ved overføring til konfliktrådet eller på annen måte?	367
DEL V REFERANSER		369
LOV- OG FORSKRIFTSFORKORTELSER.....		371
REFERANSER.....		372
Lovforarbeider, offentlige dokumenter		372
Litteratur.....		374
LOVREGISTER.....		378
DOMSREGISTER		391
STIKKORDREGISTER.....		394

Tabeller

Tabell 1 Typer politiattester	55
Tabell 2 Politiattester, 2017	61
Tabell 3 Straffebud som anmerkes på en barneomsorgsattest.....	118
Tabell 4 Straffebud som skal anmerkes på en barneomsorgsattest etter reglene om ordinær politiattest.....	123
Tabell 5 Utelukkelse på grunn av vandel – konfliktrådsloven og domstolloven.....	289

Figurer

Figur 1 Vandel, egnethet og skikkethet	27
Figur 2 Politiregisterloven § 40, oversikt	59
Figur 3 Ordinær politiattest, tidsskjema	74
Figur 4 Gangen i en straffesak	111